LUCIJAN KOS

PRIOR VRANSKI I NJEGOVE FUNKCIJE U NAŠOJ PRAVNOJ POVIJESTI

I

U burnoj prošlosti Vrane počam od početka XI st., Vrana je bila krunsko dobro (bona coronalia), a zatim posjed benediktinaca, templara (hramovnici) i ivanovaca (hospitalci), sve dok Vranu nisu s okolicom osvojili Turci početkom XVI st. Od važnosti je da se ovdje razmotri i analizira pravni institut, koji je tokom cijelog srednjeg i početkom novog vijeka bio sastavni dio ne samo malene Vrane i njenih brojnih imanja nego i važan državno-pravni institut hrvatskih i hrvatsko-ugarskih kraljeva i banova. Ovaj institut, poznat pod nazivom p r i o r a t na čelu s vranskim priorom bio je u stvari vrhovna upravna i sudska vlast mnogih imanja crkvenog i svjetovnog značenja diljem Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, pa čak i Bosne.

Vranski priorat imao je u našoj medievalistici vidnu ulogu, jer je u hrvatskoj i hrvatsko-ugarskoj pravnoj povijesti bio kamen spoticanja i mletačkog lava i turskog polumjeseca. Vrana kao prvobitno krunsko dobro sa svojim zaseocima (villae) i poljima (praedia), bila je plemićki posjed (curia nobilitaris), te je služila za pokriće troškova oko izdržavanja »pokretnog« kraljevskog dvora. Ovo je krunsko dobro, pored svojih velikih materijalnih obaveza, imalo i niz prava, kao pravo posjeda, iskorištavanja, investiranja, sudbenosti, oslobođenja od javnih dužnosti, osim vojne, zaloga, opterećenja i otuđenja. Vrana je bila i legat rimskog pape, te je i kao takva obuhvaćala sela, zaseoke i plodna polja-posjede, koji su služili za pokrivanje troškova papinih izaslanika koji su dolazili u Hrvatsku i Ugarsku da rješavaju razne crkvene i crkveno-državne poslove. Pored toga su u Vrani, koja je služila za uko-

načivanje (descensus) papinih poslanika, bili pohranjeni i znakovi kraljevskog dostojanstva (insignia regiae dignitatis), kojima su se služili papinski izaslanici pri krunisanju hrvatskih i hrvatsko-ugarskih vladara. Istina, isprva je to bila samo Vrana, Rogovo (iznad Filipjakova), Čokovac nad Tkonom, Tinj, otok Žirje i ostali manji posjedi ovog područja, a kasnije su se posjedi Vrane u okviru njezina Priorata prostirali i izvan ove mikroregije — nove, proširene Dalmacije. Vrana — u zaleđu prvobitnih dalmatinskih gradova, Thema Dalmatiae (Krk, Rab i Cres, te Zadar, Trogir, Split, Dubrovnik i Kotor uključivši i susjednu Vrgadu — Lumbricatu) — služila je i kao najpogodniji prijelaz u unutrašnjost stare rimske Panonije, a zatim Posavske i Banske Hrvatske. Vrana — locirana na glavnoj saobraćajnici između primorja i unutrašnjosti, na raskrsnici pomorskih i kopnenih putova, postala je središte religioznih redova, osobito za vrijeme krstaških ratova, ali i jedan od najvažnijih centara kasnijeg državnog života u neposrednoj blizini hrvatskih prijestolnih gradova.

II

Pod priorom[1] razumijevala se je u srednjem vijeku s crkvenog gledišta osoba redovničkog staleža koja je stajala na čelu, a time i upravljala jednim samostanom nad više redovničke braće. Dok se je kod benediktinaca ta osoba zvala opatom (abas), kod templara velikim meštrom (magnus magister), kod božjaka (ivanovaca) ona se je najčešće zvala priorom (prior, primus inter pares). Po osnivanju tzv. »Jezika« — područja od više hospitalskih samostana — naslov priora prenosio se je sve više na upravitelja onog samostana koji je ujedno bio i glava takva redovničkog područja. Kako je samostan u Vrani stajao na čelu hrvatsko-ugarskog »Jezika«, to se je jurisdikcija vranskog priora protezala na sve njegove samostane i njihova imanja u Hrvatskoj i Ugarskoj. Time su u osobi vranskog priora bile unificirane dvije crkvene funkcije — starješine najuglednijeg samostana, i upravitelja svih samostana i njihovih dobara određenog područja. Gotovo analognu ustanovu nalazimo i kod upravitelja bizantske Dalmacije (Thema Dalmatiae) zvanog strategom (catapanus), a koji je ujedno bio i gradski prior Zadra. Prema tome funkcije ovog stratega cijele Dalmacije (totius Dalmatiae) bile su uvjetovane položajem najvišeg municipalnog funkcionera grada Zadra. Istina, uz vranskog i zadarskog priora, nalazimo gradske priore i u ostalim dalmatin-

[1] Naziv »prior« dolazi od grč. riječi protenon, protenontes, protos, protopolitai i sl., a njegov latinizirani oblik je primus, pricipales, princeps, prior inter pares i dr.

skim gradovima obale i otoka, pa i u hrvatskim gradovima (Biograd, Nin, Šibenik i dr.), ali su ti priori za razliku od prva dva bili samo prvi građani (prior civitatis) i najviši predstavnici gradske municipalne uprave, u pravilu, unutar gradskog područja (inter muros), a samo iznimno i u njihovu prigradskom području (suburbium). Područje grada Zadra obuhvaćalo je i dio njegova arhipelaga — bliže otoke Ugljan, Dugi otok i dr., a kasnije i cijelo to otočje. Gradovi koje su Hrvati po svom dolasku sagradili (Belogradon — Belgrad — Biograd, Šibenik) uređeni su bili po uzoru ostalih dalmatinskih gradova na čelu s gradskim priorom zvanim često i comes, princeps i sl. Tako se u povelji Petra Krešimira IV »mare nostrum ...« iz 1069. god., između ostalih dostojanstvenika, spominje i biogradski gradski prior Dobre, a nakon gotovo 6 decenija pri razorenju Biograda od strane Mlečana 1125. god. spominje se u jednoj ispravi o tom razorenju i biogradski gradski prior Mele.[2] Činjenica je da je samo gradski prior Zadra u svojstvu stratega cijele Dalmacije, iako je često po ovim ovlaštenjima bio samo titularni, jedini po rangu odgovarao vranskom prioru. Dok su gradske priore uključujući i priora grada Zadra birali građani odnosnog grada,[3] dotle se je izbor vranskog priora vršio u početku isključivo između redovnika samostana Vrane, a iznimno i područnih samostana Rogova i Čokovca, te kasnije jačanjem reda ivanovaca i između svih njihovih samostana hrvatsko-ugarskog »Jezika«. Stoga je i bilo razdoblja kad su vranski priori bili i stranci izvan Hrvatske, a kako su vranskim priorima postajali i ljudi izvan crkvenih krugova, to je postepeno dovodilo i do sekularizacije ove stare crkvene funkcije. Sve većim uključivanjem ove funkcije u državnu upravu i vezivanjem položaja vranskog priora s određenim položajem državnih funkcionera (unio benefitiorum), uloga i značenje vranskog priora u hrvatskoj pravnoj prošlosti postojali su sve veći.

III

U najranije doba našeg državnog života, položaj vranskog priora imao je čisto privatno-pravno značenje, jer je ta funkcija bila isključivo rezervirana za crkvenu hijerarhiju. Međutim, sve

[2] Upravu dalmatinskih i ostalih gradova, pored gradskog p r i o r a sačinjavali su i u d e x seu iudicator (gradski sudac), c a m e r a r i u s (ubirač carine i drugih daća), c o m e r c i a r i u s (voditelj financijskih poslova) i e p i s c o p u s (gradski biskup), koji je vodio sve upravne poslove grada, a čija se je riječ uvažavala pri donošenju konačnih odluka.

[3] Prvi hrvatsko-ugarski kralj Koloman dodijelivši povlastice gradu Trogiru, u jednoj ispravi za gradskog priora navodi »... comitem, quem clerus et populus elegerit, ordinabo ...«

većim uključivanjem ljudi svećeničkog (eccl. saeculares), ponajviše redovničkog (eccl. regulares) staleža u državni život (jer je to bio najkulturniji elemenat toga vremena i tih prilika), crkveni su dostojanstvenici, pored ninskog kao hrvatskog biskupa (episcopus croatensis) na dvoru hrvatskog kralja i biskupa u gradskim aglomeracijama Dalmacije u upravi gradova kao najužih suradnika gradskih priora, obnašali najviše službe bilo dvorske, bilo državne.[4] Tako su i vranskim priorima kao visokim crkvenim dostojanstvenicima bile dostupne i najviše službe u državi, pa je s tim u vezi i položaj vranskog priora počeo sve više poprimati javnopravno značenje. Tako vranske priore već početkom XIII st. nalazimo i kao kraljevske namjesnike, hrvatske hercege i banove. Radi čestih trvenja između knezova i kraljeva s jedne strane, banova i vranskih priora s druge strane, hrvatski su kraljevi banove Hrvatske, Slavonije i Dalmacije svojim naredbama (resolutio regia) imenovali ujedno vranskim priorima, odnosno upraviteljima vranskog priorata. Ovo su sekulariziranje vranskog priora rimski pape načelno odobravali iz razloga veće zaštite brojnih priorskih imanja, koja su sve više stradala zbog isto tako sve češćih ratova. Činjenica je da je ova crkvena funkcija spadala pod jurisdikciju rimskih papa, pa su oni imenovanje osoba iz necrkvenih krugova uvjetovali prethodnim odobrenjem rodskih ili rimskih hospitalaca. Tu vidimo sukob nadležnosti između dviju vlasti — crkvene i svjetovne, koji se je riješio u korist svjetovne, tako da su od tada hrvatsko-ugarski kraljevi imenovali isključivo domaće vranske priore, odnosno upravitelje vranskog priorata. Vranski prior koji je prvi vršio i javno-pravne funkcije bio je Petar Cornuto (1336——1347). Ali jedan od najpoznatijih vranskih priora bio je koncem XIV st. poznati *Ivan Paližna* (1378—1391) zvan i Ivan od Paližne (po svom imanju Paližna), rodom iz Križevaca, koji se je kao hrvatski ban (Joannes, prior de Aurannae, praelatus noster et banus totius Sclavoniae et Dalmatiae) naročito istaknuo kao vođa pobune protiv kraljice Jelisavete i kćerke Marije, nasljednica hrvatsko-ugarskog kralja Ljudevita I. Od ne manje važnosti su i vranski priori *Matko* i *Ivan Talovac* (1436—1439, 1439—1445), koji su se istakli kao hrvatski banovi, prvi kao ban Dalmacije, Hrvatske i cijele Slavonije, a drugi kao ban Dalmacije i Hrvatske. Koncem XV st. istaknuo se je kao vranski prior, pored *Bartola Berislavića* (1475—1517) i Petar Berislavić (1517—1520), hrvatski ban i vesprimski biskup. Kako su pojedine državne funkcije u tadašnjoj Hrvatskoj vršili i vranski priori, to je razlogom da je upravo vršenje tih svjetovnih državnih funkcija znatno povećalo broj imanja vranskog priorata. Tako je u razdoblju od XII do XVI st.

[4] V. bilj. 2.

pod vranski priorat spadalo 50 većih i manjih imanja u 10 većih gradova od kojih su najvažniji:

— u *Dalmaciji:* Klis, Novigrad, Ostrovica, Sinj, Šibenik i dr.
— u *Hrvatskoj* i *Slavoniji:* Apatovac (Križevci), Bela (Varaždin), Božjakovina (Dugo selo), Čakovec, Gacka i Modruša (Lika), Glogovnica (Križevci), Grabrovnica (Đurđevac), Ivanec, Pakrac, Slav. Požega, Spasovac (Senj), Susedgrad (Zagreb) i dr.
— u *Bosni:* Dubica na Uni i dr.

IV

Vranski prior stjecao je što po kralju (donatio regia), a što po plemstvu (breve donationis) sve veći broj dobara, koja je potvrđivao ispravama proviđenim svojim pečatom. Pečat vranskog priora po svojoj snazi dokaza o sklopljenom pravnom poslu spadao je među veće neautentične pečate (sigila non authentica), kakve su pečate još imali ostrogonski nadbiskup, biskupi, srpski despot i veliki župani. To su u stvari bili pečati uglednih privatnih osoba, koje su vršile određene službe. Njihovim se pečatima nije mogao nijedan pravni posao s a m o trajno zasvjedočiti, jer su ti pečati imali dokaznu snagu samo u predmetima što su se odnosili isključivo na službu, funkciju i položaj njihovih »vlasnika«. Međutim, dok je vranski prior bio istovremeno i ban hrvatski, on je tada imao pravo da se služi drugim, autentičnim pečatom (sigila authentica maiora), koji je pečat uživao naročit ugled i njemu se je moralo vjerovati, jer se je tim pečatom pravomoćno potvrđivala svaka činjenica i svačija izjava imovinsko-pravne ili druge prirode (habent fidem in alienis negotiis). Ovakve pečate imali su još kralj, ban, katedralni kaptoli i određeni samostani, koji su kao posebna vjerodostojna mjesta (loca credibilia, testimonialia aut authentica) potvrđivali sklapanje svih pravnih, imovinsko-pravnih i drugih poslova.

Vranski prior vršio je i sudsku vlast uz pomoć 2 subpriora (duoviri iure dicundo), koji su odgovarali gradskim sucima (iudices) u dalmatinskim gradovima.[5] Ovi pomoćnici za odsutnosti ili smrti vranskog priora vršili su priorske agende. Vranskom priору bio je često povjeren i položaj branitelja države i naroda (defensor civitatis et plebis) od nepravdi nanesenih im od strane neprijatelja. Vranskom je prioru bila povjerena i čast izdavača darovnica kod ustoličenja plemića (statutio). Ovo se je ustoličenje sastojalo u tome

[5] V. bilj. 3.

što je vranski prior kao »homo regius seu banalis« svečano uvodio obdarenog u posjed darovanog mu imanja. Vranski je prior kao kraljev ili banov »čovjek« — pored izaslanika vjerodostojnog mjesta (locus credibilis), koji je bio redovno kanonik jednog od katedralnih, a iznimno i kolegijalnih kaptola u Hrvatskoj i Slavoniji — zauzimao predsjedničko mjesto pri ustoličavanju.

Vranskom prioru kao višem prelatu (praelatus maior), ukoliko istovremeno nije bio i ban Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, pripadale su ove povlastice:

— pravo jednokratnog odlaganja (beneficium annuae prorogationis), što znači da nije bio dužan prvu godinu od imenovanja da odgovara na parnične podneske svojih procesualnih protivnika;
— imao je viši »homogium«, tj. pripadalo mu je pravo većeg globljenja, tako da se je delikvent koji bi mu učinio nasilje ili sličan zločin kažnjavao strože;
— mogao je postavljati prokuratore, tj, punomoćnike za zastupanje u parnicama koje je vodio;
— njegova je prisega vrijedila kao prisege desetorice običnih plemića.

Vranski priori kao pripadnici prelatskog staleža bili su plemići po staležu (nobilitas status) sve dok su bili i njegovi zakoniti članovi (unikatno plemstvo). Vranski priori, koji su bili i hrvatski banovi postajali su plemićima i po položaju (nobilitas officii). Vranski priori svjetovnog staleža postajali su plemićima po zvanju, i to samo kad i dokle bi vršili priorsku ili bansku službu. Međutim, bilo je i priora iz plemićkih porodica koji su postajali plemićima već samim rođenjem (nobilitas hereditaria), a koje plemstvo za razliku od gore navedenih nisu mogli izgubiti prestankom vršenja priorskih funkcija. Vranski prior, kao i cijeli red hospitalaca poput zemljišne vlastele postao je često i plemićem-predijalistom (nobiles praedijales), tj. plemićem koji bi ustupio određeno dobro (praedium) na iskorištavanje svojim podanicima (subditi, coloni), koji bi bili za uzvrat obavezni da na zahtjev takvog plemića — vranskog priora daju određeni broj (redovno 400) ljudi pod zastavu (banderium) reda hospitalaca za potrebe obrane države, a koje bi vodio u bitku protiv neprijatelja sam vranski prior. Time su ovakva zemljišna vlastela kakav je bio i vranski prior na svojim imanjima osnivali vojničke beneficije. Takvih su banderiuma imali nadbiskup ostrogonski 2, biskup zagrebački i prior vranski po 1.

Vranski je priorat imao značenje dominiuma — vlastelinstva, jer je na svojim imanjima imao kmetskih selišta, čiji su kmetovi (coloni, iobbagiones) potpadali pod jurisdikciju vranskog priora.

Naime, vranskom su prioru u odnosu spram tih kmetova — kolona pripadala i određena regalna prava (beneficia dominalia, feuda regalium) — a kao viši prelat vranski je prior bio oslobođen i od plaćanja stanovitih daća — naročito pravo maltarine i prijevoznine (ius telonii et nauli), pravo ribolova (ius piscationis) i drugih takvih prava (iura regalia minora seu accidentalia), a zatim i pravo carine (ius tricesimae), pravo mlinarenja i držanja sajmova (ius molae et mundinarum), pravo desetine (ius decimae) i drugih takvih prava, a naročito pravo vršenja zakonodavne, sudske i izvršne vlasti (iura regalia maiora seu essentialia).

V

Kad je bio osnovan 1492. god. zajednički ugarsko-hrvatski sabor za Vladislava II sa 2 doma — gornjim (kuća velikaša) pod predsjedanjem ugarskog palatina i donjim (kuća zastupnika) pod predsjedanjem kraljevog izaslanika — vranski prior kao viši prelat, a često i kao hrvatski ban (banus Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae) postao je virilni član gornjeg doma tog zajedničkog sabora, a kao prelatu pripadalo mu je i pravo zastupnika u hrvatskom saboru uz državne barone i kraljeve savjetnike plemićkog staleža po zvanju i po položaju, a uz knezove, grofove i barone po rodu. Prema tome, uz kraljevskog palatina, suca kraljevske kurije, kraljevskog tavernika, vojvodu sedmogradskog, banove mačvanskog i severinskog, bana Hrvatske i Slavonije, punopravni član obaju Sabora s jednakim pravima bio je i vranski prior. Kako su se viši prelati dijelili u stvarne i naslovne (praelati actuales et titulares), to su i vranski priori bili isprva stvarni viši prelati (praelati actuales), jer su upravljali određenim im samostanima i svim prioratskim imanjima na području svog »Jezika« — Priorata, dok su im se kasnije od početka XV st., nestankom reda ivanovaca (hospitalaca) i sve većim prelaženjem prioratskih dobara u ruke državnog erara i svjetovnog plemstva, a naročito osnivanjem Vojne krajine 1750. god., znatno smanjivali materijalni prihodi. To je bio razlog da su vranski priori postajali u odnosu na otuđena im dobra sve više naslovni, počasni (praelati honorarii seu titulares) ranije bogatog i slavnog Priorata. Samo manji dio posjeda vranskog priorata, osobito na području uže Hrvatske po ukidanju crkvenih redova ostao je u vlasništvu crkve. Tako prema jednoj ispravi od 25. VI 1405. god. papa Inocent VII imenovao je nakon ukidanja reda ivanovaca tadašnjeg zagrebačkog kanonika i čazmanskog prepošta Ivana prvim vranskim priorom,[6] a 1625. god.

[6] Theiner, Monumenta Slavorum meridionalium, str. 142.

Ferdinand III imenovao je Benedikta Vinkovića prepoštom i gobernatorom Vrane. Od tada je položaj vranskog priora većinom u rukama svjetovnjaka, dok nije taj naslov vezan s čašću velikog prepošta (praepositus, prvi kanonik) zagrebačkog katedralnog kaptola. Sredinom XIX st. iza resigracije zagrebačkog prepošta Josipa Schrotta, tadašnji zagrebački nadbiskup Haulik je dopuštenjem kralja i pape preostali dio prihoda vranskog priorata podijelio u korist nadbiskupskog sjemeništa, zagrebačke dijeceze i vranskog priora po 1/3, a naslov »prior vranski« i dalje je prelazio na prepošta zagrebačke nadbiskupije — pomoćnog biskupa dr Franje Salis-Seewisa, dr J. Lacha i dr.[7]

Iako su Turci izgubili Vranu još sredinom XVII st., kad je pripala Veneciji a zatim i Austriji, oni su naslov begova vranskih bili dodijelili potomcima prvog turskog bega u Vrani Ferhadpaše Durakbegovića (Durakovića), koji žive u Bosni, a koji su ovu titulu nosili sve do kraja drugog svjetskog rata, kad su sve takve titule u novoj Jugoslaviji bile ukinute.

Venecija je, u cilju da unaprijedi poljoprivredu u Vrani i da provede melioraciju njezina plodnog polja oko Vranskog jezera, ustupila Vranu 1752. god. sa svim pravima i obavezama kao f e u d (leno) porodici Franje Borellija iz Bergama, davši mu istovremeno i plemićki naslov »Conte di Vrana — Knez Vrane«. Činjenica je da je vlasništvo takva feudalnog dobra i dalje pripadalo feudalnom gospodaru (dominus feudi) — mletačkoj Vladi, dok je vazal imao za sebe i za svoje nasljednike samo stvarno pravo uživanja. Kao takav on se je morao obavezati na vazalsku vjernost i na izvršavanje preuzetih obaveza. Kao vazal za sebe i svoje potomke imao je pravo trajnog nasljednog uživanja dobra, koje je u slučaju nevjere (felonije) mogao i izgubiti, a svoj feud mogao je i podijeliti svojim podvazalima. Činjenica je da je od tada novi feudalni »gospodar« (vazal) na isušenju močvarnog tla — »bare« učinio mnogo. Dao je prokopati kanale za odvodnjavanje i oplođivanje zemlje, ali je pritisak za novim financijskim izdacima od strane državnog erara, koji je Vranu još uvijek smatrao fiskalnim dobrom (bona fiscalia), naročito iza propasti Venecije, postajao sve veći, što je imalo za posljedicu da je već 1881. god. Vransku baru otkupila stara Austrija, ali je nasljednicima ove porodice i dalje pravno ostao dodijeljeni im naslov sve do kraja drugog svjetskog rata, kad su takve titule bile ukinute.

[7] Ivančan, Podaci o zagrebačkim kanonicima, str. 8—8a, Schematismus cleri archi-dioecesis zagrabiensis ..., Zagrabiae, 1966. Tkalčić, Uvod, str. 120.

Vranski priorat kao naš pravno-povijesni institut bio je potpuni odraz tadašnjeg feudalnog uređenja ne samo naše zemlje nego i tadašnje Evrope. Vrana u uvjetima toga vremena i tih prilika bila je jedna izrazita i vrlo zapažena pojava u našoj pravnoj prošlosti, a njezinu Prioratu, koji se je kao pravni institut prostirao i izvan područja Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, bile su dostupne i najviše državne i crkvene funkcije.

LITERATURA

Kostrenčić M.: Hrvatska pravna povijest, Zagreb, 1937;

Kostrenčić M.: Nacrt historije Hrvatske države i hrvatskog prava, Zagreb, 1956;

Lanović M.: Zapadno-evropski feudalizam i ugarsko-hrvatski donacionalni sustav, Zagreb 1928;

Lanović M.: Privatno pravo Tripartita, Zagreb, 1929;

Mayrović M.: Privatno pravo Tripartita, Zagreb, 1926;

Mažuranić Vl.: Prinosi za hrvatski pravno-povjesni rječnik, Zagreb 1908—1922;

Tomašić: Temelji državnoga prava hrvatskoga kraljevstva, Zagreb, 1910;

Kukuljević Sakc. I.: Priorat vranski za vitezi templari i hospitalci sv. Ivana u Hrvatskoj. Rad Jug. Akad., Zagreb, knj. LXXX i LXXXII/1836, str. 1—80, 1—68;

Verböcz: Corpus iuris hungarici ..., Budae, 1779;

Ugrin G. Pray: Dissertatio historico-critica de prioratu Auranae, Venezia, 1773;

Marnavić I.: Discorso del priorato della Wrana. Jelić dr. L.: Glasnik zemalj. muzeja u B i H, XVIII/1906, str. 279—305;

Benvenuti A.: Il castello di Wrana. Rivista dalmatica, XXI/1940, sv. 1, str. 49—62; sv. 3, str. 34—44.

THE PRIOR OF VRANA AND HIS FUNCTIONS IN THE CROATIAN LEGAL PRACTICE

Summary

In its stormy past, Vrana with its environs as a royal estate, then as a monastery with rich estates of religious orders, was especially conspicuous as the Vrana priorate. At the head of this ecclesiastical, then also temporal institution, the prior was that person who administered not only the more renowned monastery of the religious order of St. John, such as Vrana was, but likewise several such monasteries and their estates in Dalmatia, Croatia and Slavonia, as well as Bosnia. Thanks to its hamlets (villae) and fields (praedia), its favourable position between the seaboard and the hinterland at a crossroads, Vrana had become one of the most important centres of the ecclesiastical and State life of Croatia.

By an ever greater inclusion of the priorate of Vrana into the State administration, and by connecting this ecclesiastical position with certain State functions, the Vrana priors had become reputable high church dignitaries, who at the same time performed the highest offices in the State. In this way the Vrana priors or administrators of the Vrana priory would be appointed royal regents, Croatian bans and dukes, while the Priorate as such was to assume since its earlier private-legal position by dint of this secularization an ever more powerful public-legal significance. This was also for the purpose that its numerous rich estates which had been ravaged and burned down in the wars with the Turks should be held together as long as possible under the administration of respectable State functionaries. Already since the middle of the 15th century, we find as the Vrana priors the Croatian bans Paližana, Petar Berislavić and others.

From the legal aspect the essential characteristic of the priorate of Vrana consists in that the Vrana prior, as a Croatian Ban, was entitled to using this own authentis seal (sigila authentica maiora), by which means he would legally confirm the conclusion of property-legal and other businesses among third persons. In peace time the prior of Vrana would issue deeds of gift and introduce the owners of estates into possession thereof, whilst in times of war he was concerned with the duty of defender of the State and people with the obligation to proffer a certain number

of mean for the army (banderium). Besides these obligations, the Vrana prior was entitled to performing certain legislative, legal and administrative authority, did not have to pay certain taxes for his estates, had the right to punish the delinquents more severely, the right to appoint proxies in legal disputes, etc.

Through the passing of the priorate estates ever more into the hands of the secular nobility and subsequently also under the administration of the State, the Turks would bestow as early as the 17th century, while they ruled over Vrana, the title of Vrana begs to Ferhad-Pasha Durakbegović in Bosnia and his descendents, while in the middle of the 18th century Turkey ceded Vrana and environs as a feud to the most deserving family of Franjo Borelli, conferring upon the latter and his heirs the title of »Duke of Vrana« (Conte di Vrana). The title of Vrana Prior was also vested in the first canon of the Cathedral Chapter of the Zagreb Diocese. This titular function was linked with the earlier ecclesiastical and temporal affairs performed by the Prior of Vrana, and it was also related to the administration of estates belonging to the Vrana Priorate and situated in the region of Upper Croatia and Slavonia and in the area of the Zagreb bishopric and archbishopric dioceses, which too were administered by them.

Under conditions of the feudal régime of the State and of society, the Prior of Vrana was a most prominent personality in Croatian history, to whom even the highest offices of the Royal Court and the State were accessible.